

שיעור 9 - שמואל א פרק ו עם מדרשים

שמואל א פרק ו פסוק א

וַיְהִי אַרְוֵן יִקְנֹק בְּשַׁדָּה פְּלִשְׁתִּים שְׁבַעַה חֳדָשִׁים :

מלבי"ם שמואל א פרק ו פסוק א

(א) ויהי. ספר כי ארכו הימים עד ז' חדשים ולא סרו המכות מהם, ומזה ראו שאינו מקרה, כי המקרה לא יתמיד :

שמואל א פרק ו פסוק ב

וַיִּקְרָאוּ פְּלִשְׁתִּים לַכְּהֲנִים וְלַקֹּסְמִים לֵאמֹר מַה־נַּעֲשֶׂה לְאַרְוֹן יִקְנֹק הַחֹדֶשׁ בְּמָה נִשְׁלַחְנוּ לְמִקְוֹמוֹ :

מלבי"ם שמואל א פרק ו פסוק ב

ויקראו וכו' לאמר מה נעשה וכו'. הם שאלו שתי שאלות, א] מה נעשה לארון ה', ר"ל אם ישלחוהו למקומו או יעבדוהו אצלם. ב] אם יחליטו כי מצטרכים להשיבו למקומו, שאלו הודיענו במה נשלחנו למקומו, ר"ל אם ישלחוהו בעגלה או ישאוהו בכתף, אם יחלו פניו במנחה או ישלחוהו ריקם. וע"כ קראו לכהנים ולקוסמים, כי פשר השאלה הא' ידעו הקוסמים, שהם היודעים דברים הנעלמים טבעיים וסגוליים ואלהיים והם ידעו בלטיהם אם המכה השגחיית או עפ"י מקרה ואם תלך מאתם ע"י ששיבו את הארון או לא, ופשר השאלה השניה ידעו הכהנים, הם יודעים איך יתנהגו עם דברים המקודשים ואיך יכבדו אותם ואיך ירצו פני האלהי במנחה :

שמואל א פרק ו פסוק ג

וַיֹּאמְרוּ אִם־מִשְׁלָחִים אֶת־אַרְוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲלֵתֶשְׁלַחוּ אֹתוֹ רִיקָם כִּי־הָשֵׁב תִּשְׁיָבוּ לוֹ אֲשֶׁם אֲזַ תִּרְפְּאוּ וְנֹדַע לָכֶם לָמָּה לֹא־תִסְוֹר יָדוֹ מִכֶּם :

מצודת דוד שמואל א פרק ו פסוק ג

(ג) אם משלחים - ר"ל אם יצא הדבר לשלחו למקומו אל תשלחנו ריקם מבלי מנחה ותשורה :

תשיבו לו אשם - תשיבו לה' קרבן אשם כדין המועל בהקדש :

אז תרפאו - ר"ל כשתרפאו אז יהיה נודע לכם בבירור למה לא תסור ידו קודם ההשבה ר"ל אז תדעו שיד ה' עשתה זאת :

שמואל א פרק ו פסוק ד

וַיֹּאמְרוּ מַה הָאֲשֶׁם אֲשֶׁר נָשִׁיב לוֹ וַיֹּאמְרוּ מִסְפֵּר סָרְנֵי פְּלִשְׁתִּים חֲמִשָּׁה עֲפֻלֵי טַחְרֵי זָהָב וְחֲמִשָּׁה עֲבָבְרֵי זָהָב כִּי־מִגַּפָּה אַחַת לְכֻלָּם וּלְסָרְנֵיכֶם .

מלבי"ם שמואל א פרק ו פסוק ד

(ד) ויאמרו. לעומת שתפסו בלשונם כי השב תשיבו לו אשם, שלשון השבה לא יצדק רק אם משיב הדבר בעצמו שבו אשם (כמ"ש (במדבר ה, ז) והשיב את אשמו בראשו, שמשיב הרעות שגול, כי על הבאת מנחה זובח היה צ"ל תביאו אשם), שאלו מה האשם אשר נשיב, איך יצויר השבת האשם והחטא בעצמו, ולא יתכן לאמר שנשיב אשם רק שנביא אשם : ויאמרו. בארו להם כי אחר שהיתה המכה בצורת טחורים ועכברים, בהכרח יש להמכה איזה יחס עם החטא, כי החטא והעון הוא עצמו יתלבש בצורת המשחית להעניש את החוטא כנודע, ובהכרח כי האשם שלכם היה בצורה זאת ובאיכות זה כאילו בצורה זאת חטאתם נגד כבודו, ואם תשיבו הצורה הזאת המשחיתת אל הקדושה, ובה תכבדוהו תחת אשר בה מריתם, בזה תשיבו לו את האשם אל הקדושה. ובארו שני ענינים, א] הכמות של האשם, שהיה מספר חמשה וחמשה. ב] האיכות, שהיו עפלי זהב ועכברי זהב. ופי' תחלה טעם מספר חמשה, כי מגפה אחת לכלם ולסרניכם, ר"ל במספר זה תורו כי הסרנים השוו עם כל העם במכה אחת, לכן יהיה המספר חמשה נגד חמשת הסרנים, ויהיה כפול חמשה טחורים שהם

גדולים נגד הסרנים, וחמשה עכברים שהם קטנים נגד העמים שתחת ממשלתם, שכל עם יביא עכבר אחד (ולמ"ש המפי' שהעכברים היו משחיתים את יבול הארץ, היה צורת הטחורים נגד המכה ששלט בפרי אדמתם):

שמואל א פרק ו פסוק ה

וְעִשִּׂיתֶם צְלָמִי עֲפֻלִים טַחְרִיכִם וְצְלָמִי עֶבְרִיכִם הַמְשַׁחִיתִם אֶת־הָאָרֶץ וַיִּנְתְּתֶם לְאַלְהֵי יִשְׂרָאֵל כְּבוֹד אוֹלֵי יָקָל אֶת־יָדוֹ מְעַלְיָכֶם וַיִּמְעַל אֱלֹהֵיכֶם וַיִּמְעַל אֲרָצְכֶם:

מצודת דוד שמואל א פרק ו פסוק ה

(ה) צלמי וכו' המשחיתים וכו' - ר"ל עשו צלמי דמות העפולים והעכברים אשר הם משחיתים וכו':

ונתתם וכו' כבוד - ר"ל לא שהוא צריך לזה אלא תנו לכבודו:

אולי יקל - בעבור הכבוד אשר תעשו לו: מעליכם - על הסרנים יאמר: ומעל ארצכם - מעל יושבי ארצכם מותר העם:

שמואל א פרק ו פסוק ו

וְלָמָּה תִּכְבְּדוּ אֶת־לִבְבְּכֶם כְּאֲשֶׁר כְּבָדוּ מִצְרַיִם וּפְרָעָה אֶת־לִבָּם הַלּוֹא כְּאֲשֶׁר הִתְעַלְל בָּהֶם וַיִּשְׁלַחֻם וַיִּלְכּוּ:

אלשיך על שמואל א פרק ו פסוק ו

וכן על אשר אמרו אם משלחים את ארון ה' שהוא אין עצתנו לשלח אלא שאם אתם משלחים אל תשיבו ריקם, גם זה שלא כרצוננו, כי (ו) למה תכבדו את לבבכם כאשר כבדו מצרים ופרעה לבלתי שלח את העם, עד שהתעלל בהם במכות עד ששלחו עד כרחם, באופן שחלוקת בלתי שלח הארון לא תעלה על לב:

שמואל א פרק ו פסוק ז

וַעֲתָה קָרוֹ וַעֲשׂוּ עֲגָלָה חֲדָשָׁה אֲחֻת וּשְׁתֵּי פָרוֹת עֲלֹת אֲשֶׁר לֹא־עֲגָלָה עֲלֵיהֶם עַל וַאֲסַרְתֶּם אֶת־הַפָּרוֹת בְּעֲגָלָה וְהַשִּׁיבְתֶם בְּנֵיהֶם מֵאַחֲרֵיהֶם הַבְּיָתָה:

רלב"ג שמואל א פרק ו פסוק ז

(ז) וידמה שכבר שלח הש"י עוד שם עכברים היו משחיתים את הארץ והתשפטה המכה הזאת בכל ערי פלשתים ולזה אמרו להם כומריה' וקוסמיהם שיעשו להם צלמי טחורי זהב ועכברי זהב כמספר הסרנים וזהו האשם שישבו לה' כדי שתסור ידו מעליהם והזהירו שלא יקשה להם מעשות זה שלא יקרה להם כמו שקרה למצרים ולפרעה, והנה היישירו אותם עוד באופן אחר לדעת בקלות אם בא להם רע זה בסבת ארון האלהים כי האופן הראשון היה בו מה ספק וזה כי אף על פי שהיה זה הרע להם בסבת ארון האלהים הנה לא יחויי שירפאו תכף קוד' השבתם אותו למקומו ולזה לא יתכפר להם כי מידו היתה זאת להם עד שובו לישראל וזה אם לא ירפאו לא יוכלו הפלשתים להשיבו אליהם עם האשם ולזה לא תועיל לפלשת' זאת הבחינה הראשונה ולזה ידמו שלא היו מסכימים בזאת העצה והכירו זה הכהני' והקוסמים ואמר להם שלא יכבדו לבם ועם כל זה נתנו להם בחינה שנית תוכר להם קודם השיבם הארון לישראל ולזה צוו שיעשו עגלה חדשה לכבוד הש"י ויהיו להם שתי פרות מניקות עגלים שלא עלה עול על הפרות ולזה לא תהיינה בנות תרבות למשוך בעגלה כי לא נסו שום מלאכה עם שבכאן תהיה סבה שנית למעט מן ההליכה והיא היותם משיבים בניהם מאחריהם הביתה כי אהבתם את העגלים תמשכם לשוב אליהם כפי חסם אם לא היה זה מאת הש"י להשיב הארון לישראל ואם תתישרנה הפרות מעצמן ללכת לישראל דרך בית שמש שהיה המקום הקרוב להם מישראל הנה יתבאר כי מה' היתה זאת בסבת ארון האלהים ואם לא הנה הגיע זה לנו במקרה שאם היה מגיע ממנו על דרך המופת לא תקצור ידו מעשות זה המופת השני והוא להניע הפרות אל שילכו מעצמן דרך בית שמש ואם היה זה לנו במקרה לא יושב זה האשם לו ולא נשיב ארון האלה' לישראל:

שמואל א פרק ו פסוק ח

וּלְקַחְתֶּם אֶת־אֲרוֹן יְקֹנֶק וַיִּנְתְּתֶם אֹתוֹ אֶל־הָעֲגָלָה וְאֵת כָּלִי הַזֶּהב אֲשֶׁר הִשְׁבַּתְתֶּם לוֹ אֲשֶׁם תִּשְׁיִמוּ בְּאֲרָגוֹ מִצִּדּוֹ וְשַׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ וְהִלְדוּ:

מלבי"ם שמואל א פרק ו פסוק ח

(ח) ולקחתם. ואז יתנו עליו הארון והאשם ויראו אם ילך מעצמו אם לא. והנה אף שילכו מעצמם עדין אין בחינה זו מספקת, עד :

שמואל א פרק ו פסוק ט

ויראתם אס־דָרְךָ גְבוּלוֹ עֲלֵהָ בֵּית שְׁמֶשׁ הוּא עֲשֵׂה לָנוּ אֶת־הַרְעָה הַגְּדוֹלָה וְאִם־לֹא וְיִדְעֶנּוּ כִּי לֹא יָדוּ נִגְעָה בָּנוּ מִקֶּרֶה הוּא תִּהְיֶה לָנוּ :

שמואל א פרק ו פסוק י

ויעשו האנשים כן ויקחו שתי פרות עלות ואסרום בעגלה ואת בנייהם כלו בבית :

אלשיך על שמואל א פרק ו פסוק י (י - יב) ויעשו האנשים כן ויקחו שתי פרות כו'. והנה ערבו למו דברי הקוסמים מדברי הכהנים, וזהו ויעשו האנשים כן כו', אך בדורון עשו פשרה (פסוקים יז - יח), כי בטחורים שהיו להוצאת עם הארץ עשו חמשה בלבד, אך בעכברים שהיו על הסרנים הרבו ועשו כמספר כל ערי פלשתים, של כל הסרנים מעיר מבצר ועד כפר הפרזי :

שמואל א פרק ו פסוק יא

וישמו את־אָרוֹן יִקְוֶה אֶל־הַעֲגָלָה וְאֵת הָאֲרָזִים וְאֵת עֲכָבְרֵי הַזָּהָב וְאֵת צִלְמֵי טַחְרִיָּהִם :

מצודת דוד שמואל א פרק ו פסוק יא

(יא) טחוריהם - הם העפולים שהיו דומים בצד מה לטחורים :

שמואל א פרק ו פסוק יב

וישְׁרַנְהָהּ הַפְּרוֹת בְּדָרְךָ עַל־דָּרְךָ בֵּית שְׁמֶשׁ בְּמִסְלָה אַחַת הִלְכוּ הַלֵּךְ וְנִגְעוּ וְלֹא־סָרוּ יָמִין וּשְׂמֹאל וְסָרְגִי פְלִשְׁתִּים הִלְכִים אַחֲרֵיהֶם עַד־גְּבוּל בֵּית שְׁמֶשׁ : (יא) טחוריהם - הם העפולים שהיו דומים בצד מה לטחורים :

שמואל א פרק ו פסוק יג

ובית שמש קצרים קציר־חטים בעמק וישאו את־עיניהם ויראו את־הָאָרוֹן וישמחו לראות :

מלבי"ם שמואל א פרק ו פסוק יג

(יג) השאלות (יג) אם שמחו למה קצף ה' עליהם : ובית שמש. ספר כי בית שמש היו עוסקים אז בקציר חטים והיה ראוי שיצאו לקראת הארון ולקבלו ולנהלו בכבוד וגיל, והם בנשאם עיניהם ויראו את הארון וישמחו לראות, ר"ל לא שמחו כראוי בשמחה של מצוה להניח מלאכתם ולהביאו אל חדר הורתו, רק השמחה היה לראות כשמח על דבר חדש מפליא עיני רואים, וזה הוצעה אל הקצף שקצף ה' עליהם כמו שיתבאר :

שמואל א פרק ו פסוק יד

והעגלה בָּאָה אֶל־שֹׁדָה הַיּוֹשֵׁעַ בֵּית־הַשְּׁמֶשׁ לִי וְתַעֲמֹד שָׁם וְשָׁם אָבָו גְּדוֹלָה וַיִּבְקְעוּ אֶת־עֲצֵי הַעֲגָלָה וְאֶת־הַפְּרוֹת הָעֵלּוּ עֲלֶיהָ לִיקְוֶה :

מלבי"ם שמואל א פרק ו פסוק יד

(יד) והעגלה. ולכן לא עמדו הפרות גם עתה, והיה עוד נס, א] שעתה סרו מן הדרך אל השדה, ב] שעמדו בשדה יהושע בית השמשי. ובאר הטעם, כי שם היתה אבן גדולה שהיתה מוכנת בהשגחה שיונח הארון עליה : ויבקעו. שרי פלשתים בקעו עצי העגלה : והעלו (ר"ל שצו להעלות) את הפרות. (כי כ"ז ודאי לא עשו אנשי בית שמש מעצמם בלי דעת הסרנים שהיו העגלה והפרות שלהם) :

שמואל א פרק ו פסוק טו

והקוֹלִים הוֹרִידוּ| אֶת־אָרוֹן יִקְוֶה וְאֶת־הָאֲרָזִים אֲשֶׁר־אֵתוֹ אֲשֶׁר־בּוֹ כְּלִי־זָהָב וַיִּשְׂמוּ אֶל־הָאָבָו הַגְּדוֹלָה וְאִנְשֵׁי בֵּית־שְׁמֶשׁ הָעֵלּוּ עֲלֹת וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים בַּיּוֹם הַהוּא לִיקְוֶה :

שמואל א פרק ו פסוק טז

וְחַמְשָׁה סָרְגֵי פְּלִשְׁתִּים רָאוּ וַיָּשִׁבוּ עֶקְרוֹן בַּיּוֹם הַהוּא : ט

שמואל א פרק ו פסוק יז

וְאַלְהָה טַחְרֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר הָשִׁיבוּ פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁם לִיקֹנָק לְאַשְׁדּוֹד אֶחָד לְעִזָּה אֶחָד לְאַשְׁקְלוֹן אֶחָד לְגַת אֶחָד לְעֶקְרוֹן אֶחָד :

שמואל א פרק ו פסוק יח

וַעֲבָרֵי הַזֶּהָב מִסָּפֶר פְּלִעְרֵי פְּלִשְׁתִּים לְחַמְשֵׁת הַסָּרְגִים מְעִיר מִבְּצָר וְעַד כְּפָר הַפְּרָזִי וְעַד אֲבֵל הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר הֵנִיחוּ עָלֶיהָ אֶת אֶרְוֹן יִקְוֹק עַד הַיּוֹם הַזֶּה בְּשָׂדֵה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית־הַשְּׁמֵשִׁי :

אלשיך על שמואל א פרק ו פסוק יח

(טו) ושהלויים הורידו את הארון מהעגלה שגזרו לעצים, וישמו אל האבן הגדולה:

(יח) ועברי וכו' - אבל על עברי הזהב הוסיפו והביאו אחד מול כל עיר ולא חמשה לבד כדברי הקוסמים:

לחמשת - אשר הם לחמשת הסרנים ותחת ממשלתם:

מעיר מבצר - בין מול עיר מבצר בין מול כפר פרוז מבלי חומה סביב:

ועד אבל הגדולה - היא האבן הגדולה האמור למעלה וקראו אבל לפי שהעם התאבלו שם על אשר הכה ה' בהם כמ"ש למטה ור"ל אין זה סוף הדבר אשר נכר ונודע עד היום הזה שדה יהושע כי אפילו האבן הגדולה וכו' נכר הוא עד היום הזה בשדה יהושע בית השמשי:

שמואל א פרק ו פסוק יט

וַיֵּץ בְּאַנְשֵׁי בֵּית־שֹׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בְּאֶרְוֹן יִקְוֹק וַיֵּץ בְּעַם שְׁבַעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אֶלְף אִישׁ וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם כִּי־הִנֵּה יִקְוֹק בְּעַם מִכָּה גְדוֹלָה :

רלב"ג שמואל א פרק ו פסוק יט

(יט) ויץ - הש"י באנשי בית שמש כי ראו בארון ה', ולא עזבו מלאכתם שהיו קוצרים קציר חטים ונגפו מהעם שבעי' איש שהיו שקולים חמשים אלף איש לגודל מעלתם או היו המוכים חמשים אלף ושבעים איש, ויתאבלו העם כי הכה ה' בעם מכה גדולי':

מצודת דוד שמואל א פרק ו פסוק יט

(יט) ויץ - ה' הכה בהם על שפתחו הארון וראו בו בפנים ולזה הכה בעם שבעים איש מגדולי העיר והיו שקולים כחמשים אלף איש:

שמואל א פרק ו פסוק כ

וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי בֵּית־שֹׁמֶשׁ מִי יוֹכֵל לַעֲמֹד לִפְנֵי יִקְוֹק הָאֱלֹהִים הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה וְאֶל־מִי יַעֲלֶה מֵעַלֵּינוּ : ט

שמואל א פרק ו פסוק כא

וַיִּשְׁלַח מִלְאָכִים אֶל־יוֹשִׁבֵי קָרְיַת־יִעָרִים לֵאמֹר הָשִׁבוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־אֶרְוֹן יִקְוֹק רְדוּ הַעֲלוּ אֹתוֹ אֵלֵיכֶם :

מלבי"ם שמואל א פרק ו פסוק כא

(כא) וישלחו מלאכים אל יושבי קרית יערים. הנה בית שמש הזאת היתה ביהודה כי היא היושבת על הגבול הקרוב לעקרון (לא כן בית שמש אשר ליששכר), וכן קרית יערים היא ליהודה בגבול שבין יהודה לבנימין, לכן שלחו לשם להיותו קרוב אליהם ומחלק שבטם. ולבל יתיראו לקבעו קרוב לארץ פלשתים פן יקחוהו מאתם שנית, הודיעום לאמר השבו פלשתים את ארון ה', ר"ל השיבוה מעצמם כי נפל פחדו עליהם, ואין להתירא כי יגעו בו שנית, ולכן רדו העלו אותו אליכם: